

блоків «Клієнти» та «Пер-сонал». Для графічного представлення основних значень системи інтегральної оцінки доцільно використати пелюсткову діаграму. Вихідні дані для її побудови наведені у табл. 4.

Відповідно до графіку порівняння (рис. 1) ТОВ «Георг Біосистеми» відстає від еталонного підприємства ТОВ «Контур-Дельта» майже за всіма показниками.

робничими запасами потребує вирішення у наступних дослідженнях. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є розробка стратегій управління виробничими запасами підприємства.

Таблиця 3

Вихідні дані для побудови пелюсткової діаграми

Показники	Фактичне значення	Нормативне значення
Ринкова частка підприємства (РЧп)	0,03	0,07
Коефіцієнт оновлення асортименту продукції (Кон)	0,17	0,2
Частка витрат на НДДКР у виручці (Чнддр)	0,15	0,15
Частка продукції на експорт у виручці (Екс)	0,37	0,3
Рентабельність власного капіталу (Рвк)	0,29	0,7
Коефіцієнт професійного розвитку працівників (Кпроф)	0,25	0,3
Коефіцієнт випередження темпів зміни продуктивності праці над темпами зміни заробітної плати (Квип)	1,4	1,5
Коефіцієнт оновлення основних фондів (Кон оф)	0,55	0,6
Коефіцієнт автоматизації та механізації виробництва (Кавт)	0,6	0,95

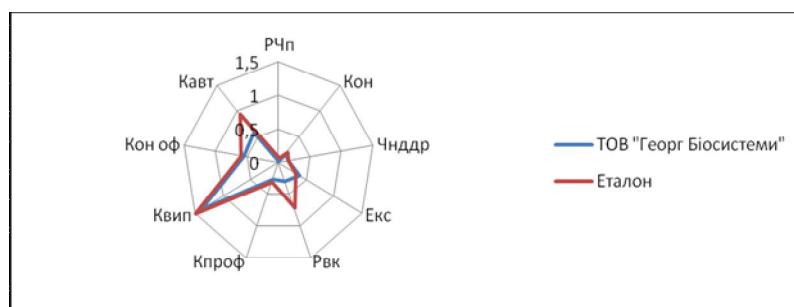

Рис. 1. Порівняльна оцінка ефективності управління виробничими запасами ТОВ «Георг Біосистеми» з умовно-еталонним підприємством

Висновки. Розроблена система ефективності використання виробничих запасів досліджуваного підприємства дозволяє зробити висновки про шанси на збільшення ринкової частки як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках. Але існуючі проблеми в управлінні виробничими запасами можуть стати на заваді стратегічним орієнтирам підприємства. Встановлена проблема управління ви-

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенко О. А. Логістичний підхід до управління запасами підприємств / Карпенко О. А., Мякушко В. Л. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2009_6/09koamse.pdf

УДК 338 : 48 (460)

Килин О. В.

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ІСПАНІЇ

У статті подано країнознавчу та туристичну характеристику Іспанії та розглянуто її туристично – рекреаційний потенціал.

Ключові слова: туристичний регіон, туристичні ресурси, міжнародний туризм, релігійний туризм, природні ресурси, події і культурно-історичні ресурси, туристичні атракції, туристичні та курортні центри.

TOURIST RESOURCES OF THE MIDDLE EAST TOURISM REGION

The article describes regional geographic and tourist characteristics Spain and considered its tourist - recreational potential.

Keywords: tourist area, tourist resources, international tourism, religious tourism, natural resources, events, and cultural and historical resources, tourist attractions, tourist and resort center.

Вступ. Європейське Середземномор'я – один із найбільш популярних і відвідуваних туристичних районів світу. Тривалий часовий період із м'якими, комфортними для відпочинку погодно-кліматичними характеристиками, тепле море зі зручними пляжами, ландшафтне і природне біологічне різноманіття, розвинута транспортна і туристична інфраструктура та давні традиції гостинності, надзвичайно багата культурна спадщина перетворили Південну Європу на "мекку" міжнародного туризму. Провідною туристичною державою району є Іспанія, яку щороку відвідують до 60 млн. туристів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання туристичних ресурсів світу досліджували такі вчені як Дорошко М. С., Ігнат'єв П. М., Безумлий В. В., Кузик С. П., Масляк П. О., Петранівський В. Л., Любіцева О. О., Юрківський В. М., Смаль І. В., Мальська М. П.

Постановка завдання. Мета роботи полягає в дослідженні туристичних ресурсів Іспанії.

Виклад основного матеріалу. Королівство Іспанія – держава на південному заході Європи, яка займає 85 % території Піренейського півострова. Загальна площа – 504,8 тис. км², населення – 40,5 млн. осіб, з яких 77 % – мешканці міст. Іспанія має вихід до Атлантичного океану, омивається водами Біскайської затоки і Середземного моря.

Геотуристичне положення країни напрочуд вигідне. Вона має вихід до узбережжя теплих морів, розташовується у безпосередній близькості від головних споживчих туристичних ринків на території з ландшафтним розмаїттям і комфортними погодно-кліматичними характеристиками, які притаманні для значної частини території країни протягом більшої половини року. До специфічних рис геотуристичного положення Іспанії належить наявність двох міст на території Африки та острівних територій, природні умови яких дозволяють цілодобово розвивати пляжно-купальний відпочинок. Королівство володіє унікальною культурною спадщиною, яка стала наслідком тривалої взаємодії християнського й ісламського світів. Іспанія багата на природні, суспільні і подієві туристичні ресурси.

На території країни виділяються три типи клімату: помірний морський на північному заході і півночі з помірними температурами і рясними опадами протягом усього року; середземноморський на півдні й узбережжі Середземного моря з м'якими вологими зимами та спекотним сухим літом; континентальний пояс у внутрішніх районах країни з прохолодними зимами і теплим сухим літом. Середня річна кількість опадів коливається

від 1 600 мм на північному заході і західних схилах Піренеїв до 250 мм на Арагонському плато і в Ламанчі. Більше половини території Іспанії щорічно отримує менше 500 мм опадів за рік і лише приблизно 20 % – понад 1 000 мм [1].

Температури скрізь, окрім внутрішніх районів, у цілому помірні. На північному заході пересічна температура січня складає +7° С, а серпня – +21° С; на східному узбережжі, відповідно +10°С і +26°С. Зими у внутрішніх районах холодні, нерідко бувають сильні морози і навіть сніжні буревії. Літо тут спекотне: середня температура липня і серпня – +27°С. У Мадриді пересічна температура січня становить +4° С, а липня – +25°С. Оскільки південно-східне узбережжя захищене від північних вітрів горами Кордильєри-Бетики, клімат там близький до африканського із дуже сухим і спекотним літом. Це область вирощування фінікової пальми, бананів і цукрової тростини. Улітку найбільш спекотна погода тримається в районі Андалузської низовини. На південному узбережжі пересічна температура серпня – +29° С, але іноді температура вдень підвищується до +46°С; зими м'які, пересічна температура січня – +11°С [4].

Купальний сезон при температурі води вище +18°С на більшості курортів країни триває з травня до жовтня-листопада. При цьому пересічна температура води поблизу північного узбережжя Іспанії у найбільш холодну пору року не опускається нижче +12°С, а поблизу південного – нижче +13°С.

Головний осередок природних туристичних ресурсів Іспанії – середземноморське узбережжя та острови. Середземноморське узбережжя включає відомі курортні зони: Коста Брава, Костадель Маресме, Костадель Гарраф, Коста Даурада, Коста Азаар, Коста Бланка, Костадель Соль. Виділяється також острівна частина, в яку входять Майорка, Ібіса, Гран Канарья, Тенеріфе.

Коста Брава, що в перекладі означає "дикий, скелястий берег" – знамените узбережжя Каталонії, що простягнулося від кордону з Францією до курортного міста Бланес.

Скелі, які обриваються в море і дивовижні піщані пляжі - особливі риси ландшафтів цієї частини узбережжя. До найбільш відомих туристичних центрів Коста Брава належать Паламос, Льорет де Мар (популярний молодіжний курорт), Бланес, що славиться своїм ботанічним садом.

Костадель Марісме ("болотистий берег") – насправді південь частина узбережжя Каталонії. Найбільш відомі туристичні центри – Малграт де Мар, Пінєда де Мар, Калелла та ін.

Далі на південь лежить узбережжя Коста Даурада - "золотий берег", названий так за морські

пляжі з дрібного м'якого жовтого піску. Гордістю Коста Даурада є другий за величиною тематичний парк Європи – Порт Аventura.

На території області Валенсія розташована 120-кілометрова частина узбережжя під назвою Коста Азаар з центром у місті Кастельон.

На південь від Валенсії розкинулася знаменита Коста Бланка – "білий берег" – частина узбережжя з відомими курортами Ганді, Хавае, Бенідорм, Аліканте. Бенідорм, зокрема, відомий тим, що на околицях знаходиться тематичний парк Терра Мітіко, де в мініатюрі представлені давні легендарні цивілізації Середземномор'я. Територія Валенсії – це не тільки середземноморське узбережжя, а і внутрішні аграрні райони, які представляють інтерес для мандрівників через значну кількість природних заповідників.

На крайньому півдні Андалусії розташований відомий курортний район – узбережжя Коста-дель-Соль – "берег сонця". Ця частина Іспанії відома фешенебельними курортними центрами.

Великою популярністю серед туристів користується острівна частина країни. Канарські острови розташовані навпроти африканських берегів, за 1000 км від Піренейського півострова. Завдяки комфортному клімату протягом усього року і чудовим пляжам, Канари надають можливість насолоджуватися красою моря протягом усього року. Санта Круз, Пуерто де ла Круз і пляжі у південній частині острова Тенеріфе; пляжі Лас Плайасдель Інглес і Маспаломас на острові Гран Канарья; Пуертодель Кармен на острові Лансароте і Корралехо на Фуертевентура – ось лише деякі з місць найбільшого напливу туристів.

Розташовані у водах Середземного моря Баlearські острови мають низку рис, властивих тільки їм. Тут цікаве і різноманітне узбережжя, багатий світ птахів і вражаючі своєю красою пейзажі. Ібіса, третій за величиною острів Баlearського архіпелагу, визнаний у всьому світі як один із кращих курортів для молоді. Сюди в пошуках розваг з'їжджається молодь з усієї Європи. Майорка – найбільший острів Баlearського архіпелагу. Завдяки сприятливому середземноморському клімату, туристи відвідують Майорку цілий рік. На Баlearських островах зосереджено майже 25 % готельних місць Іспанії і щорічно тут відпочиває більше 10 млн. туристів.

"Зелена Іспанія" – узбережжя Біскайської затоки. Ця частина країни, не дивлячись на красу природних ландшафтів і сприятливість літніх погоднокліматичних характеристик, поки ще не повною мірою залучена до туристичного використання.

Іспанія володіє дивовижним культурним спадком. Фактично кожне міське і багато сільських поселень пишаються унікальними об'єктами архітектури, музеями, пам'ятниками, сакральними святинями. Але найбільша концентрація суспільних туристичних ресурсів притаманна великим містам, насамперед Мадриду, Барселоні та Валенсії.

Столиця Іспанії – Мадрид. Зародження міста пов'язане з будівництвом фортеці арабським еміром Мохамедом для захисту від можливих спроб іспанців відвоювати свої землі і звільнитися від влади арабів. У результаті реконквісти до кінця XV ст. увесь Піренейський півострів було звільнено. Вирі-

шальним у долі Мадрида став 1561 р., коли король Філіп переніс сюди із Толедо столицю держави і Мадрид став центром політичного і культурного життя Іспанії.

Визначною пам'яткою Мадрида є архітектурний ансамбль Пласа Майор, що в перекладі означає "головна площа". З ранку до пізньої ночі на Пласа Майор працюють численні кафе, ресторани, бари, сувенірні крамниці. Туристів розважають вуличні музиканти [2].

Розглянемо міста та головні культурно-історичні пам'ятки.

Мадрид. "Музейний трикутник", який утворюють музей Прадо, музей королеви Софії і музей Тіссена-Борнеміси, розташовані в одному районі; Національний археологічний музей; Пласа Майор, на якій розташовані 136 будинків, збудовані у стилі мадридського бароко з 437 балконами, з яких у минулому спостерігали за королівськими церемоніями, рицарськими турнірами, коридом й аутодафе; у центрі площі – пам'ятник королю Філіпу III; Площа Пуертадель Соль, з центру якої ведеться відлік дорожніх відстаней у країні; на площі встановлено пам'ятник "Ведмежа і полуничне дерево", який є символом міста і пам'ятник королю Карлу III; Площа Сібеліс, у центрі якої розташовано фонтан із колісницею богині Кібелі, запряженою левами і пантерами; площу оточують чотири пам'ятки архітектури: Банк Іспанії, палац Буенавіста, будинок Головного поштового управління і особняк маркізів де Лінарес; Королівський палац в оточенні садів Сабатіні і парку Камподель Моро; Східна площа зі сквером із скульптурами іспанських королів і кінною скульптурою короля Філіпа IV; Арена для кориди "ЛасВентас"; пустинь Святого Антонія Флоридського; площа Іспанії; парк Ретіро; Район AZCA – фінансовий центр, район хмарочосів.

Барселона. Готичний квартал Старе місто, де збереглися пам'ятки давньоримської епохи, середньовічні будівлі: каплиця св. Люції, церква Сант-ПаудельКамп; Пагорб Монжуїк – один з найбільших міських парків Європи, на вершині якого збереглася фортеця, де розміщено Військовий музей; окрасами Монжуїка є Національний палац, в якому діє Національний музей мистецтва Каталонії, "Чарівний фонтан" (світломузичний), архітектурний музей під відкритим небом – "Іспанське село", де зібрані копії будівель з різних регіонів країни; Пагорб Тібідабо з парком атракціонів і храмом Святого Серця; Палац і парк Гуеля, будинок Бальо, собор Святого Сімейства, будинок Вісенс, будинок Кальвет – пам'ятки архітектури, створені А. Гауді;

Валенсія. Місто мистецтв і наук – грандіозний музейно-виставковий комплекс; Будинок гільдії ткачів шовку та ін. архітектурні пам'ятки;

Толедо. Історичний центр міста – цілісний ансамбль середньовічного міста із численними рідкісними пам'ятками архітектури XII-XV ст.; Фортеця – унікальна фортифікаційна споруда, де збереглися стіни, 8 башт-воріт і 2 мости;

Севілья. Алькасар – палац-фортеця іспанських королів; Площа Іспанії; Арена для кориди.

Гранада. Альгамбра – резиденція маврських правителів; сади Хенераліфе; археологічний музей; науковий парк.

Світовою популярністю користується музей Прадо, де зібрані полотна художників іспанської, італійської, нідерландської, фламандської і німецької шкіл. Тут можна побачити полотна Ель Греко, Веласкеса, Гойї та інших великих майстрів. У Мадриді також можна відвідати Національний музей прикладного мистецтва, Центр мистецтв королеви Софії, Національний архітектурний музей, Королівський палац та ін.

Серед подієвих туристичних ресурсів зберігає значення корида – форма бою людини з биком, традиційне іспанське видовище, яке нині більшою мірою зорієнтоване на туристів. Пік популярності кориди вже минув. Більшість іспанців негативно ставиться до цього кривавого дійства.

Пояснити сутність кориди – завдання не з простих. З одного боку, йдеться про видовище, відмінне від інших, а з іншого – як і будь-яке мистецтво, корида дуже мінлива і залежить від майстерності виконавців. Незважаючи на це, ритуал підпорядкований кільком загальним правилам. Відкриває кориду хода учасників – урочистий парад перед публікою. Очолюють його два розпорядники – альгвасилі, за ними йдуть три тореро, кожного з яких супроводжують члени їх квадрильї, яка складається з трьох бандерільєро і двох пікадорів. Завершують ходу помічники і мули, котрі вивезуть вбитого бика з поля після закінчення ритуалу. Корида складається з трьох частин, які називаються терціями. Їх початок символізує звук горна. У першій терції тореро використовує плащ (капоте) і веде своєрідний "діалог" з твариною, намагаючись підкорити її своїй волі. Допомагає йому в цьому один із двох пікадорів. У другій частині – "терції бандерилій" – помічники тореро бандерільєро або, як їх називають, "срібні тореро", ведуть свій "діалог" з биком і встромлюють у нього три пари бандерилій – коротких паличок із гачками на кінці, прикрашених стрічками і розлючують тварину. У третій терції тореро використовує у двобой з биком мулету – шматок яскраво-червоної тканини взамін плаща. Він змушує бика нападати, щоб в один з моментів атаки простромити шпагою серце тварини. Це питання лічених секунд, під час яких тореро необхідно поцілити у визначену точку на тілі тварини у той час, коли бик кидається на його мулету. У ці миті тореро найменш захищений від бика і його рогів. Саме весь цей несамовитий "танець смерті" людини і тварини вважається живим витвором мистецтва. Тореро, який показав видатну майстерність, приніс глядачам багато позитивних вражень, нагороджується трофеями: одним або двома вухами вбитого бика, його хвостом. Найбільша честь для тореро – після проведення бою залишити площу на плечах глядачів.

На окрему згадку заслуговують релігійні святині Іспанії, які перетворилися на потужний чинник розвитку туризму.

Цілу сторінку в історії європейського туризму і паломництва займає "Шлях Святого Якова". У католицькій культурі він більше відомий як "Шлях Сантьяго-де-Компостела" – знаменита дорога паломників до могили апостола Якова. Шлях до святині пролягав із Скандинавії, Кавказу, Британських островів, але був і лишається найбільш виразним на території Франції та Іспанії. Шлях Святого Якова

почав активно формуватися з початку IX ст. У XII ст. папа Калікаст II дарує паломникам до міста право на отримання індульгенції, що прирівняло Сантьяго-де-Компостелу до Єрусалиму та Риму. З того часу шлях до Сантьяго перетворюється на головну паломницьку дорогу Європи.

Значна і постійна кількість паломників вплинула на життя населення міст вздовж Шляху Святого Якова. Будувалися монастирі, церкви, таверни, якими також опікувалася церква, мости, облаштовувалися дороги, розвивалася торгівля. Мандрівників треба було розміщувати на ночівлю і харчувати. Монастирі та придорожні таверни процвітали: перші пропонували нічліг і поклоніння менш значним, але шанованим святиням, другі – пригощали простими стравами.

Сформувався особливий тип паломницької церкви, яка вийшла за рамки тісної романської архітектури, розширила внутрішній простір і, дякуючи особливому плануванню, регулювала значні людські потоки.

Паломництво до Сантьяго-де-Компостела – явище унікальне і нині. Але зараз для більшості з тих, хто обирає цей шлях, який перетворився на популярний туристичний маршрут, головним спонукальним мотивом до подорожі є власне дорога, яку бажано пройти пішки. Під час мандрівки на першому плані є емоції, враження, знайомства, випробування власних сил, пошук внутрішньої гармонії чи спокою, а поклоніння мощам Святого Якова перетворюється на другорядну мету. Такі трансформації у розумінні паломництва розпочалися з XIX ст., із часу повторного "відкриття" Шляху Сантьяго-де-Компостела після майже 300-річного забуття [2].

Своєрідним "туристичним ресурсом" є іспанська кухня. Вона близька до середземноморської: та ж суміш часнику, маслинової олії, томатів і зеленого перцю, але з відчутним впливом східних традицій. У спадок від арабів іспанцям дісталася любов до прянощів, мигдалю і рису – невід'ємних складових багатьох традиційних страв. Із південноамериканською кухнею іспанська "родичається" через продукти американського походження: томати, картопля, кукурудза, солодкий перець, які потрапляли в Європу через Іспанію. Але про єдину іспанську кухню говорити не можна. Кожен регіон має свої гастрономічні традиції, характерні страви і напої. Та всіх їх об'єднує кілька спільних рис: тушкування м'яса і риби у вині, запікання із овечим сиром, смажіння на грилі, а також широке застосування зелені шавлії і тертих грецьких горіхів.

У Каталонії туристу обов'язково запропонують густий м'ясний (ескулла) або рибний (порусальда) суп, смажені свинячі ковбаски з квасолею (монхете-ам-ботіфарра), куріпку по-каталонському, асорті із морепродуктів (тарсуела), і обов'язково – паелью – страву з рису, підфарбованого шафраном, приправленого маслиновою олією із додаванням морепродуктів, овочів чи м'яса. На десерт – мел-і-мато – сир із медом. До страв обов'язковими є всесвітньо відомі місцеві соуси: софріто, алі-олі, пікада.

Меню ресторанів півдня Іспанії не обійдеться без овочевого супу гаспачо і пескатос-фрітос – маленької смаженої риби, яку їдять з головою і кістками та кальдеро – по-особливому приготованого

рису. Характер кухні центральної частини країни сформувався під впливом різкого клімату, гористості місцевості і важкої праці. Основа такої кухні - квасоля й інші бобові та різні м'ясні страви. "Візитною карткою" кухні північних регіонів є найрізноманітніші страви із овочів, м'яса, риби і морепродуктів приправлених різними соусами: квасоля лабаньеса і ель-барко, тріска по-біскайському, картопля з макреллю, плавники морської щуки – кокотхас, великі котлети з яловичини, зготовані на грилі – шульетон-де-б'ю і тушковані мальки вугра, які вважаються однією з кращих іспанських страв.

Іспанську кухню у будь-якому регіоні неможливо уявити без вина. Найбільш відомі – АНдалузський херес і каталонська сангрія. Менш відомі, але не гірші від цього – валенсійське вино ламанча, арагонське – сатепа, мурсійське – хумілья. Вино й інші спиртні напої (сидр, лікери) в Іспанії виготовляють у 57 районах.

Висновки. Отже, аналізуючи стан та розвиток туристично-рекреаційного потенціалу Іспанії за останні роки, необхідно зазначити, що переглянувши державну політику в сфері туризму, вона зміцнила свої позиції на світовому туристичному ринку і стала одним із головних туристичних центрів світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг : посібник / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 232 с.
2. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навчальний посібник / І. В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
3. <http://www.world-tourism.org>.
4. <http://www.climate-charts.com>.
5. <http://www.evropa.org.ua>.

УДК 004.78:640.43

Гудзовата О. О.

АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

У статті визначено основні задачі підприємств ресторанного бізнесу, описано найбільш поширені системи автоматизації їх діяльності, проведено аналіз призначення та функціональних можливостей цих систем.

Ключові слова: автоматизовані системи, управління підприємством ресторанного бізнесу, програмний комплекс.

Gudzovata O.

AUTOMATED SYSTEMS IN THE MANAGEMENT OF RESTAURANT BUSSINESS ENTERPRISES

In this article the author highlights the main tasks of the restaurant business enterprises, describes the most widely used automated systems in their activities and analyses the appropriation and functional feasibility of these systems.

Keywords: automated systems, management of restaurant business enterprises, program complex.

Вступ. Ресторанний бізнес є однією з найбільш значущих складових в індустрії гостинності. Водночас ресторанний бізнес є одним із засобів високоліквідного використання капіталу, а також - середовищем із високим ступенем конкурентності. В усьому цивілізованому світі він є одним із найбільш розповсюджених видів малого та середнього бізнесу. Також у багатьох випадках ресторан є складовою частиною готельно-ресторанного комплексу, що передбачає інтегрованість вирішення комплексів різних задач. Ухвалення управлінських рішень в умовах постійно змінного, динамічного середовища вимагає не тільки аналізу, оцінки і прогнозування внутрішнього розвитку підприємства, але і забезпечення відповідності між зовнішнім мікросередовищем, зовнішнім макросередо-

вищем і результатами фінансово-господарської діяльності підприємства, що, у свою чергу, висуває високі вимоги до інформаційного та інших видів забезпечення управління підприємством.

Передбачається, що ці заклади та підприємства повинні мати високий рівень конкурентоспроможності. Успішний ресторан – це злагоджений механізм, який пропонує своїм споживачам високий рівень сервісу і оперативну роботу персоналу [1,3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах конкуренції підприємства ресторанного бізнесу вимагають сучасних методів управління, які базуються, в першу чергу, на впровадженні та використанні автоматизованих систем управління.